

До Научното жури
Назначено със Заповед на Ректора на СУ „Св. Кл. Охридски“

№ РД 38-595/20.11.2014 г.

РЕЦЕНЗИЯ

На дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен „Доктор по международни отношения“

Област на висше образование: ш. 3. Социални, стопански и правни науки

Професионално направление: ш. 3.6 Право (Международно право и международни отношения – Международни отношения, ш. 3.3)

Автор на дисертационния труд: **Владимир Огнянов Бабанов**, докторант в редовна форма на обучение към Катедра „Международно право и международни отношения“ при Юридическия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“

Тема на дисертационния труд: **„Американското глобално лидерство в прехода към многополюсен свят“**

Научен ръководител: Проф. д-р Пламен Иларионов Пантев

Рецензент: Проф. д-р Николай Симеонов Натов, СУ „Св. Климент Охридски“, Юридически факултет, бул. „Цар Освободител“ № 15, ет.4, каб. 294/301, тел. 02 9308 483/02 846 51 73, имейл адрес: n.natov@law.uni-sofia.bg

Уважаеми членове на Научното жури,

Със заповед на ректора на СУ „Св. Климент Охридски“ № РД 38-595/20.11.2014 г. съм определен за член на Научното жури за провеждане на защитата на Владимир Огнянов Бабанов, докторант в редовна форма на обучение в професионално направление 3.6 Право (Международно право и международни отношения – Международни отношения, ш. 3.3) за присъждане на образователната и научна степен „Доктор по международни отношения“. На първото заседание на Научното жури съм

определен за негов председател и за рецензент на дисертацията. В указания срок представям на Вашето внимание рецензията си.

I. Кратко представяне на кандидата.

Владимир Бабанов е роден на 11.04.1984 г. През 2007 г. е завършил ЮЗУ „Неофит Рилски“ – Благоевград с бакалавърска степен по международни отношения. През 2009 г. е завършил магистърска програма „Международна сигурност“ към ЮФ на СУ „Св. Кл. Охридски“. За редовен докторант в област на висше образование с шифър 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление с шифър 3.6 Право (Международно право и международни отношения – Международни отношения, шифър 3.3) е зачислен със заповед на Ректора на СУ „Св. Кл. Охридски“ № РД 20-380/10.02.2011 г. Срокът на докторантурата е от 10.02.2011 г. до 10.02.2014 г. Обучението е проведено в Катедра „Международно право и международни отношения“ при ЮФ на СУ „Св. Кл. Охридски“ с научен ръководител Проф. д-р Пламен Пантев. Видно от удостоверение № 514/30.05.2014 г., кандидатът е положил изискуемите изпити както следва – кандидатдокторантски конкурс по международно право и международни отношения с общ успех мн. добър 5.25; докторантски изпит по специалност „Международни отношения“ с успех отличен 5.50 и докторантски изпит по английски език с успех отличен 6.00. Изпълнил е индивидуалния си план като редовен докторант и е представил дисертация в областта на проведеното обучение в направление „Международни отношения“, шифър 3.3.. Има отпечатани две публикации по темата на дисертацията: 1) “Значението на Източна Азия за прехода на международната система”, сп. “Международна политика”, ЮЗУ “Неофит Рилски”, Благоевград, год. IX, бр. 1-2, 2013 г., стр. 47-60 и 2) “САЩ- самотна сила и лидерство при тенденция към многополюсен свят”, част от монографията „Центрове на сила в международните отношения, тяхното взаимодействие и проблемът за поляритета през ХХI век: последици върху политиката на сигурност и отбрана на ЕС и Р България“, Университетско издателство, София 2014 г., стр. 78-108. Отчислен е с право на защита със заповед на Ректора на СУ „Св. Кл. Охридски“ № РД 20-885/02.06.2014 г.

II. Относно процедурата.

Процедурата е спазена. Разработката премина през предварително обсъждане в първичното научно звено – Катедра МПМО, като при обсъждането не бяха констатирани нарушения при позоваване на източници, посочване под линия, както и технически несъобразности. Направените от членове на Катедрата бележки и препоръки по съществуващото на темата са в максимална степен съобразени при написване на окончателния вариант на дисертацията. Кандидатът е отчислен от докторантура с право на защита въз основа на решение на Факултетния съвет на ЮФ и посочената погоре заповед на Ректора на СУ. След положително решение за готовността за защита на Съвета на първичното звено – Катедра МПМО, кандидатът е подал изискуемите документи за защита на дисертацията. Въз основа на предложението на първичното звено Факултетният съвет на ЮФ в предвидения срок е определил Научното жури и е направил предложение до Ректора на СУ за утвърждаване на състава му, както и за дата на защитата. В предписания срок от предложението на Факултетния съвет, Ректорът

със заповед № РД 38-595/20.11.2014 г. е утвърдил Научното жури и срока за защита. Датата за защита е 11.02.2015 г. от 14 ч.

III. Кратко представяне на труда.

Дисертационният труд е с общ обем от 203 страници, от които научен текст 176 страници, заглавна страница, съдържание, списък с приложения, списък с ползвани източници, списък със съкращения. Структурно обхваща увод, изложение и заключение. Изложението е обособено в 3 глави. Направени са 248 бележки под линия, преимуществено цитати от различни източници. Списъкът на ползваната литература е подразделен на цитирана литература, съдържаща общо 68 заглавия – 52 на английски език и 16 на български език, и на допълнителна литература, обхващаща 19 заглавия, която не е цитирана в текста, а – както уточнява дисертантът, е посочена в подкрепа на направени изводи и заключения. Добавен е и списък с официални документи и интернет източници.

В увода са представени, макар и не съвсем ясно и последователно, предметът на дисертацията и мотивите за избор на темата, нейната актуалност, дисертабилност и поставените задачи на научното дирене. На последните авторът се спира едновременно с излагане на целите си, което е сторено на няколко места в увода и води до известно объркване и неконкретност. Отчетливо е формулирана научно-изследователската теза на разработката, а именно – американското лидерство в света остава ясно видимо и ще продължи да бъде такова в бъдеще, а в този аспект достигането до статут на глобална сила ще се окаже непосилно за другите сочени претенденти. Авторът е пропуснал обаче да изясни в достатъчна степен задачите по научно аргументиране и обосноваване на тезата с цел нейното доказване и обобщаване на резултатите от това доказване, чието систематично място е в заключението на дисертацията. Не са аргументирани достатъчно и надеждността на ползваните източници за написването на труда, а въпросът за методите, приложени при неговата разработка, е останал на заден план. Вместо това авторът подробно се спира на структурата и бъдещото съдържание на отделните части на дисертацията. След пълен прочит на работата все пак става ясно, че е използван инструментариумът и методологията на теорията на международните отношения както и – доколкото според автора е било необходимо, на историята на международните отношения. Правни норми и правен анализ в разработката няма.

В глава първа се разглежда преходът на системата на международните отношения. Анализира се поляритетът на съвременния свят, неговите основни и новопоявяващи се центрове, а накрая се прави съответното обобщаване на изводите и предложенията с обхващане на основните характеристики на съвременната международна система. Втората глава е посветена на изясняване на характеристиките на американското глобално лидерство в исторически план, съвременни измерения, регионална политика на САЩ и съществуващи противоречия. Третата глава е наречена „Последици за българската външна политика и стратегия“, което заглавие изглежда някак незавършено и в този смисъл несвързано с предишните глави, и вероятно следва да се тълкува като последици за България от лидерската роля на САЩ в света и нашето място на съюзник на тази лидираща сила. В заключението са обобщени резултатите от изследването, отнасящи се към поставената научно-изследователска теза. Приложена е

декларация за оригиналност и достоверност. Дисертационният труд като структура и оформление отговаря на изискванията на чл. 66, ал.2 от Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“.

IV. Актуалност на разработвания в дисертационния труд проблем в научно и/или научно-приложно отношение.

IV.1. В научно отношение

Актуалността на темата се състои в това, че в труда се прави опит за анализ на вероятността изложените и изяснени в дисертацията фактори да обозначат края на американския еднополюсен световен ред. В този аспект авторът прави предположението, че ако САЩ действително са в упадък, то еднополюсният модел ще рухне, а историята на международните отношения почти не познава смяна на международен ред по мирен път. За България проблемът е актуален, счита авторът, тъй като ние сме съюзник на САЩ в НАТО, държава-членка на Европейския съюз, а последният, според автора, е основан с решаващи усилия от страна на Вашингтон. Нещо повече, заявява авторът, САЩ стоят зад принципи, облагодетелстващи малки държави като България, които гравитират около този център на сила, с цел създаване на по-добри шансове за своето оцеляване в системата. Край на американското лидерство би означавало усложнена и значително по-рискова външнополитическа обстановка за България

IV.2. В научно-приложно отношение

Проблематиката на американското глобално лидерство в началото на 21-ви век не е била цялостно разработвана в българската доктрина по международни отношения. В този аспект настоящият дисертационен труд е опит за преодоляване на очертаната недостатъчност на научни разработки. Изследването има качества да послужи като основа на бъдещи проучвания, посветени на отношенията между центровете на сила в международните отношения, на американската позиция и роля в света или на еволюцията на системата на международните отношения в светлината на промените, които тази позиция и роля търпят през 21-ви век.

V. Познава ли кандидатът състоянието на проблема и оценява ли творчески литературния материал?

Представената разработка разкрива, че авторът познава добре проблема, на който е посветен трудът. Познанието обхваща както появата и историческото развитие на тази материя, така и актуалното ѝ състояние съгласно ползваните източници. Авторът, доколкото му е било възможно, е навлязъл задълбочено в разглежданата проблематика и е добре запознат със състоянието на литературата в тази сфера. Работата показва, че авторът има способност да оценява творчески литературния и документалния материал, като се справя с разкриването на нерешените въпроси и се

опитва да даде научно аргументирани и практически насочени отговори от гледна точка на теорията и практиката на международните отношения.

VI. Избраната методика на изследване може ли да даде отговор на поставените задачи и цел на дисертационния труд?

Изследването е извършено на базата на няколко основни метода. Разработките в първа глава почиват върху теоретичния подход, основаващ се на силните страни на двете основни теоретични школи в науката за международните отношения – политическия реализъм и либерализма. Втори по значение в дисертацията е методът на статистическия анализ в комбинация със сравнителния метод. Геополитическият анализ е преимуществено застъпен при разработките във втора глава, с цел да се открие практическото изражение на силовата йерархия. Подходът е нужен, според автора, за да подчертае важността на геополитическата подредба в света, като този фактор е обявен в теорията за “индикатор”, според който се съди за промяна на международния ред. Историческият анализ е важен елемент от проучванията, извършени в дисертацията, тъй като той, според автора, е ключът към разбиране на американския светоглед и поведение на международната сцена. Този метод дава основание за извода, че още в най-ранните етапи от създаването на американската държава, е аргументирана необходимостта от експанзия в името на запазване на свободата, като това се счита за един от най-устойчивите принципи, от които САЩ се ръководят при разработване и осъществяване на своята външнополитическа доктрина.

Считам, че така подбраната и прилагана методика на изследване е в състояние да даде отговор на поставените задачи и цели на разглеждания дисертационен труд.

VII. Кратка аналитична характеристика на научните и/или научно-приложните приноси на дисертационния труд.

От посочените в автореферата приноси моменти на разработката приемам следните:

- 1) Аргументирането на извода, че ситуацията на САЩ в момента не е уникална и съществуват нейни исторически аналози;
- 2) Становището, че автоматическото поставяне на страните от BRICS под общ знаменател като хомогенно тяло в международните отношения не е съвсем правилно, а опровержението на този клиширан подход, аргументирано в дисертацията, заслужава подкрепа;
- 3) Защитеното твърдение, че дори САЩ да загубят статута на единствена суперсила и други сили спечелят по-голямо влияние, международната система не би навлязла в период на хармония и разбирателство, а напротив – би се дестабилизирала;
- 4) Аргументирано изяснената в дисертацията зависимост на останалите субекти от САЩ що се отнася до тяхната икономическа сигурност, както и

ролята на САЩ за запазване на глобалния мир чрез липса на директен сблъсък между големи сили;

- 5) Опитът да се обясни, че колебанията на дадена администрация в Белия дом не бива да бъдат считани за слабост или неспособност САЩ да защитят своите задгранични интереси, и аргументацията на твърдението, че такова объркване би довело до опасно подценяване на баланса на силите в международните отношения към момента.

Така очертаните приноси дават основание да се заключи, че научно-изследователската теза е обоснована и доказана в дисертацията.

VIII. До каква степен дисертационният труд и приносите са лично дело на кандидата?

Към дисертацията е приложена декларация за оригиналност, изисквана съгласно чл.27, ал.2 ППЗРАСРБ и чл.66, ал.2 от Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“. Тя потвърждава, че авторът коректно е ползвал наличната литература и други източници. При прочита на работата не съм констатирал неточно позоваване на източници, опити за плагиатство или несъответствие между бележки под линия и списък на източниците. Смятам, че дисертационният труд и приносите са лично дело на автора.

IX. Критични бележки.

Критиката на една научна разработка винаги трябва да съдържа градивен елемент и да цели подпомагане на автора в бъдещите му научни и научно-практически начинания. В тази светлина бележките ми са както следва:

1. Научно-изследователската теза е ядрото, центърът на една дисертация и следва да бъде обособена в самостоятелна точка на увода. Такава точка в тази работа липсва.

2. Научната задача се състои в аргументиране и доказване с научни и научно-практически средства на тезата, като тук трябва да се отбележи, че последната в разглеждания труд е ясно формулирана. Авторът обаче не е съвсем ясен при поставяне на задачата си.

3. Научната цел на изследването е на базата на резултатите от аргументиране и доказване на тезата да се направят съответните изводи, предложения и препоръки, които да се подредят ясно и отчетливо в заключението. В този аспект авторът е направил редица междинни изводи и обобщения в края на всяка глава, но в голяма степен е пропуснал да ги генерализира и изложи в систематичен вид в заключението.

4. Имам някои резерви що се отнася до езика и стила на автора. Дипломатичният стил и мекият, ненатрапчив изказ са предимства на всяка разработка по международни

отношения, което не винаги личи в разглеждания труд. От друга страна, както е известно, езикът и терминологията в тази сфера се формират не само от една национална дипломация, колкото и доминираща да е тя, а от усилията на всички участници на „голямата шахматна дъска“. В този смисъл наименованието „Америка“, което администрацията и лидерите на САЩ често използват за обозначаване на своята държава, не е общоприето в дипломатическата терминология. Това е името на континент, включващ Северна и Южна Америка, където Бразилия, Перу, и Канада напромер са държави, принадлежащи към споменатия материк. Ето защо в дисертацията трябваше да се използва официалното наименование на държавата Съединени Американски Щати вместо Америка.

X. Заключение.

Цялостният прочит на дисертационния труд сочи, че той има редица достойнства, които преобладават пред констатираните слабости. Общият ми извод е, че разработилият този труд докторант притежава задълбочени теоретични познания в областта на международните отношения и способност за самостоятелни научни изследвания в материята. Постигнатите в дисертационния труд резултати, извлечени като изводи и предложения в хода на изследването, представляват оригинален принос в българската наука за международните отношения, поради което на тази дисертация следва да се даде положителна оценка.

Ето защо считам, че дисертационният труд отговаря на императивните изисквания на чл. 6, ал.3 ЗРАСРБ, на чл. 27 от Правилника за неговото прилагане и на чл. 66 от Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски“, поради което:

1) **Оценявам положително дисертацията.**

2) **Предлагам Научното жури да даде на Владимир Огнянов Бабанов образователната и научна степен „Доктор по международни отношения“.**

София, 09.01.2015 г.

.....

Професор д-р Н. Натов